

Bezpečnost a ochrana zdraví při práci a zaměstnatelnost: programy, praxe a zkušenosti Shrnutí zprávy vypracované agenturou

V posledních letech se zaměstnatelnost stává jedním z nejdůležitějších politických iniciativ, které mohou vlády použít pro zvýšení úrovně zaměstnanosti v rámci ekonomik jednotlivých států. V principu je vnímána jako zásah do trhu práce. Neexistuje sice ještě jednotná definice zaměstnatelnosti, v zásadě se však tento pojem týká zlepšování znalostí a dovedností pracovníků a nezaměstnaných prostřednictvím dalšího vzdělávání a odborného školení. Cílem je pomoci pracovníkům najít pracovní místo nebo si je udržet.

Vztah mezi bezpečností a ochranou zdraví při práci a zaměstnatelností byl poprvé předmětem hlubšího zkoumání v září 1999 na konferenci uspořádané Evropskou agenturou pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci a finským předsednictvím Evropské unie. Od té doby podnikla agentura řadu následných činností, včetně vypracování zprávy, která je zde shrnuta. Podle této zprávy může bezpečnost a ochrana zdraví při práci různými způsoby pomoci zlepšit zaměstnatelnost pracovníků, např. prostřednictvím úpravy pracoviště, zachování zdravého a bezpečného pracovního prostředí, školení a rekvalifikace, posouzení pracovních nároků, lékařské diagnózy, zdravotních prohlídek a posouzení funkčních kapacit.

Zpráva představuje 26 případových studií iniciativ, které realizovaly různé organizace a které jsou rozděleny do čtyř hlavních kategorií:

- hlavní programy, které se věnují zdravotním a bezpečnostním rizikům při práci a mají za cíl předcházet pracovním úrazům a nemocem z povolání. Tyto programy se často zaměřují na konkrétní rizikové skupiny;
- rehabilitace nemocných pracovníků prostřednictvím poskytování služeb nebo úpravy pracovišť s cílem pomoci nemocnému pracovníkovi nebo pracovníkovi po úraze, aby se uzdravil a vrátil na pracoviště;
- iniciativy podporující integraci dlouhodobě zdravotně postižených osob;
- iniciativy v rámci podpory zdraví na pracovišti, které se snaží na pracovištích zlepšit celkové zdraví zaměstnanců.

Tato zpráva kromě popisu výše zmíněných 26 iniciativ, jejich účastníků, dosažených výsledků a problémů, které se v jejich průběhu objevily, přináší také hodnocení dopadu těchto iniciativ a možností obecné využitelnosti či přenositelnosti získaných poznatků. V tomto shrnutí je uvedeno sedm příkladů, které mají poskytnout určitý přehled o tom, jak tato zpráva vypadá.

Hlavní prevenční programy a konkrétní rizikové skupiny

Případy uvedené ve zprávě

- Tři národní programy na udržení pracovní schopnosti (Finsko);
- Dohody mezi zájmovými skupinami v rizikových odvětvích (Nizozemsko);
- Holistický přístup k nedostatku pracovních sil v odvětví zdravotnictví (Nizozemsko);
- Zvyšování povědomí o bezpečnosti prostřednictvím školení v oblasti bezpečnosti práce (Itálie);
- Prevence při vysoce rizikových činnostech prostřednictvím práce v multidisciplinárních týmech v rámci městské rady (Nizozemsko).

Safety and Health and Employability – Conference Proceedings (Bezpečnost a ochrana zdraví při práci a zaměstnatelnost – sborník z konference), Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, 112 str., ISBN 92-828-3016-0.

Udržení pracovní schopnosti - Finsko

Finsko zavedlo program na udržení pracovní schopnosti (Maintenance of Work Ability, MWA) v roce 1992 s cílem zvrátit rostoucí trend předčasných odchodů do důchodu a snížit vysoký počet případů zdravotního postižení v důsledku pracovního úrazu. Po změně vnitrostátních právních předpisů se udržování pracovní schopnosti stalo součástí služeb péče o zdraví při práci. Bylo zahájeno více než 100 různých programů. V oblasti služeb péče o zdraví při práci bylo udržení pracovní schopnosti zavedeno ve formě třístupňového modelu pro podporu zdraví, prevenci nehod / úrazů a rehabilitaci. Na úrovni podniků byl vyvinut „trojúhelníkový model“, který popisuje opatření zaměřená na zdraví jednotlivce, bezpečnost životního prostředí a organizační funkci. Na úrovni podniků spočívá inovativnost pojmu udržení pracovní schopnosti hlavně v tom, že všechny aktéry na pracovišti motivuje k tomu, aby se společně podíleli na zlepšování zdraví a produktivity na pracovišti.

Dohody zájmových skupin (Arbo convenanten) – Nizozemsko

Arbo convenanten jsou dohody mezi zájmovými skupinami týkající se ochrany zdraví a bezpečnosti při práci v odvětvích, v nichž vláda a sociální partneri přijali spoluzodpovědnost za zlepšování pracovních podmínek u řady velkých rizik. Byly stanoveny národní cíle spojené s konkrétními časovými harmonogramy pro pracovní rizika, jako je např. zvedání břemen, pracovní zátěž, poškození z přetěžování opakovanými pohyby (Repetitive Strain Injury – RSI), nebezpečný hluk, vystavení rozpouštědélům, látkám vyvolávajícím alergickou reakci a křemenu. Cílem je snížit tato rizika uzavřením dohod se zaměstnavateli a zaměstnanci v odvětvích, kde se tato rizika vyskytují nejčastěji.

Tyto dohody mohou stanovovat normy pro maximální expozici nebo rozsah preventivních opatření plánovaných podniky či jiných opatření u zdroje podle aktuálního nebo budoucího stavu technologie. Použité nástroje mohou zahrnovat finanční pobídky, veřejné informační kampaně a daňové úlevy. K jejich financování často přispívají organizace činné v daném odvětví. Vláda doufá, že tyto dohody se dotknou zhruba 40 % zaměstnanců pracujících ve vysoce rizikovém prostředí. Zaměstnavatelé a zaměstnanci mohou takové dohody také začlenit do svých kolektivních smluv.

Rehabilitace nemocných pracovníků

Případy uvedené ve zprávě:

- Podpůrný program pro nemocné lékaře (Španělsko);
- Návrat do práce po poranění mozku (Švédsko);
- Sociální fond úrazového pojištění: prevence pracovních úrazů a nemocí z povolání (Rakousko);
- Zacházení s pracovníky v případě poranění ruky (Belgie);
- Občanskoprávní spor a návrat do práce (Irsko);
- Cena udělovaná zaměstnavatelům za zacházení se zdravotně postiženými zaměstnanci (Nizozemsko);
- Zvládání psychického traumatu a návrat do práce (Belgie);
- Reintegrace nemocných pracovníků v městské radě (Portugalsko);
- Udržení pracovního místa a rehabilitace na úrovni podniků (Dánsko);
- Podniková dohoda na podporu zaměstnávání zdravotně postižených pracovníků (Francie);
- Rehabilitační strategie jako nástroj pro lékaře zabývající se zdravím při práci (Německo).

Podpůrný program pro nemocné lékaře – Španělsko

La Programa d'atenció integral al metge malalt (PAIMM) je příkladem fungující iniciativy soukromého sektoru na regionální úrovni. Mezi skupinami zaměstnanců ve Španělsku jsou lékaři na pátém místě v četnosti výskytu psychických onemocnění. Profesionální orgán Rada katalánského lékařského sdružení uznává, že pracovní stres si v této profesi vybírá vysokou daň. Navíc jsou tak pacienti vystavováni „druhotnému riziku“, neboť lékaři pokračují ve výkonu svého povolání i přes onemocnění způsobené stresem, což může ovlivnit jejich úsudek a schopnosti.

PAIMM je program, který se snaží pomoci lékařům trpícím psychologickými problémy nebo závislostmi, jež mohou ovlivňovat výkon jejich povolání. Zkušenosti ukazují, že včasný zásah může umožnit lékařům, aby dál pracovali i během léčby. V období od roku 1999 do června 2000 se PAIMM zabýval 170 případy. Podle předběžných výsledků je ze 72 léčených lékařů v prvních sedmi měsících po skončení léčby 98 % stabilních nebo abstinujících (odhady podobných iniciativ v USA vykazují po dvou letech úspěšnost asi 80 %).

Rehabilitace pracovníků po úrazu – Dánsko

Rehabilitací pracovníků po úrazu se často zabývají pojišťovny pracovních úrazů a nemocí z povolání, mohou je však provádět i samotné podniky. Společnost Novo Nordisk A/S vyrábí a prodává řadu farmaceutických produktů a je na předním světovém místě ve výrobě inzulínu a léčbě cukrovky. V roce 1992 společnost zavedla rehabilitační politiku. V jejím rámci jsou definovány pokyny, role a úkoly a tato politika je považována za nezbytnou součást řízení podniku. Rehabilitační proces se zaměřuje na udržitelná řešení, která zaměstnancům v co největší míře umožňují vrátit se do práce.

Vedoucí pracovník i zaměstnanec by měli co nejdříve odhalit situaci, která by mohla vyžadovat rehabilitaci, a poté kontaktovat sociálního poradce, oddělení pro bezpečnost a zdraví při práci či personální oddělení. Mnoho případů se vyřeší přímo v odděleních daných zaměstnanců pouze tím, že se jim přidělí běžná práce s určitými individuálními úpravami. Rehabilitační proces však téměř vždy vyžaduje zkušenosti z oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Tento proces často zvýší zaměstnatelnost díky novým dovednostem či úpravě pracovního prostředí. K 1. lednu 2000 bylo uzavřeno 691 případů. Z nich si 55 % zaměstnanců udrželo pracovní místo, 39 % obdrželo invalidní důchod a 6 % odešlo z Novo Nordisk předtím, než bylo nalezeno řešení.

Iniciativy podporující integraci dlouhodobě zdravotně postižených zaměstnanců

Případy uvedené ve zprávě:

- Pomoc zdravotně postiženým, aby se prosadili na trhu práce (Spojené království);
- Program na podporu integrace zdravotně postižených pracovníků (Francie);
- Pomoc zdravotně postiženým při udržení pracovního místa a integraci do pracovního procesu (Rakousko);
- Brainwave: školení před získáním pracovního místa a informace o epilepsii pro zaměstnavatele (Irsko);
- Zaměstnávání a rehabilitace lidí s vrozenými nebo získanými poruchami (Španělsko);

Pomoc zdravotně postiženým, aby se prosadili na trhu práce – Spojené království

Iniciativa Spojeného království Access to Work, zahájená v roce 1994, je celostátní program řízený vládou a poskytující podporu zdravotně postiženým lidem,

kteří hledají práci, např. financováním úprav a nákupu zvláštního vybavení, a to na základě zjištěných potřeb individuálních žadatelů. Tento program je zaměřen na nezaměstnané zdravotně postižené lidi a zaměstnané zdravotně postižené lidi, kterým hrozí ztráta pracovního místa, a snaží se jim pomoci, aby se prosadili stejně jako lidé, kteří žádným zdravotním postižením netrpí. Tři čtvrtiny dotázaných účastníků se domnívali, že jim program pomohl ve snaze najít zaměstnání nebo si je udržet. Mnoho z nich se o programu dozvědělo od oddělení pro bezpečnost a zdraví při práci ve svých podnicích.

Integrace zdravotně postižených pracovníků – Francie

Při integraci dlouhodobě zdravotně postižených pracovníků do pracovního procesu mohou hrát důležitou roli i sociální partneři. Regionální Svaz zaměstnavatelů v departementu Ariège zahájil v roce 1992 projekt nazvaný Passerelles 09 na podporu integrace a rehabilitace zdravotně postižených pracovníků. Projekt probíhal ve spolupráci s místními veřejnými i soukromými subjekty a zabýval se zlepšováním povědomí podniků o jejich povinnostech v oblasti zaměstnávání zdravotně postižených pracovníků, o finanční pomoci, kterou mohou získat, a podpoře na udržení zaměstnanců, kteří byli uznáni za práce neschopné, v pracovním procesu.

Projekt Passerelles 09 byl realizován za podpory a finanční pomoci sdružení řídicího fond pro integraci zdravotně postižených lidí (AGEFIPH). Díky němu vznikla partnerství a zmizely bariéry mezi jednotlivými organizacemi působícími v této oblasti, které tak mohly pracovat účinněji. Podařilo se mu navodit příznivý postoj k integraci zdravotně postižených pracovníků a rozšířit jej i na další partnery.

Iniciativy v rámci podpory zdraví na pracovišti

Případy uvedené ve zprávě:

- Zdraví při práci ve státním zdravotnictví – Spojené království;
- Podpora zdraví na pracovišti v pekárnách – Německo;
- Regionální fond zdravotního pojištění v Porýní – Německo.

Zdraví při práci ve státním zdravotnictví – Spojené království

Tento projekt, zahájený v roce 1992 a trvající deset let, byl vytvořen za účelem zlepšení zdraví a podmínek zaměstnanců státního zdravotnictví prostřednictvím programů pro podporu zdraví na pracovišti a zabýval se bezpečností a zdravím při práci a jejich propagací.

Projekt zahrnoval cíle v oblasti řízení lidských zdrojů ve státním zdravotnictví. Vedoucí pracovníci ve státním zdravotnictví se měli zaměřit na dvanáct klíčových oblastí týkajících se zdraví při práci. Hlavní cílem bylo, aby se státní zdravotnictví stalo příkladným zaměstnavatelem co se týče zdraví a podmínek zaměstnanců, což znamená zejména věnovat pozornost široké řadě potřeb zaměstnanců v oblasti zdraví. Role v oblasti ochrany zdraví při práci je z velké části spojena s poskytováním služeb programům na ochranu zdraví při práci.

Jak lze tuto zprávu získat

Úplný text této zprávy v angličtině je k dispozici na internetových stránkách agentury: <http://agency.osha.eu.int/publications/reports>.

Tištěnou zprávu „Occupational Safety and Health and Employability: programmes, practices and experiences“ (Bezpečnost a ochrana zdraví při práci a zaměstnatelnost: programy, praxe a zkušenosti), Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, 2001, ISBN 92-95007-18-2 lze objednat u Úřadu pro úřední tisky Evropských společenství EUR-OP v Lucemburku (<http://eur-op.eu.int/>) nebo jeho obchodních zástupců. Cena je 13,50 EUR (bez DPH).